

д/д	Сүм хийдийн нэр:	1. Буданчийн хүрээ Дашгончиглон	2. Цагаан түнхийн хүрээ /Дашчоймбол/	3. Дэчингүншилэн	4. Бэйлийн хийд Гэндэншадарбапэлжээлэн	5. Тайжийн хүрээ Шадарба-пэлжээлэн
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Алтай	Алтанцөгц	Булган	Булган	Булган
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Баруун хилээс 100 км, аймгийн төвөөс 280 км, сумын төвөөс 40 км. Буданчийн хөх толгой хэмээх газар	Хойд хилээс 150 км, аймгийн төвөөс 150 км, сумын дэргэд	Хил хүртэл 45 км, аймгийн төв хүртэл 270 км	Бүрэн хайрхан хангай хэмээх газар. Баруун хилээс 80 км, аймгаас 360 км, сумын төвд	Улиастай ам хэмээх газар Хилээс дотогш 45 км
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	1805 он, 13-р жарны гал бар жил	1802 он, 16-р жарны усан гахай жил	Тэнгэрийг тэтгэгчийн 39-р он /Байгуулснаас хойш 149 жил/	1762 он, 13-р жарны усан морин жил	1771 он буюу 15-р жарны усан луу жил
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Мяндагтан Гавжил хэмээх лам тэргүүлэн байгуулсан.	Төгс буянтын хүрээний мэргэн /Цөчи/, да лам Тогмид байгуулжээ.	Чин хатаны удирдлагаар байгуулжээ.	Эрдэнэджид лам хэмээх хүн байгуулжээ.	Лам Дондогчоймбол Гэндэншадарба пэлжээлэн хийдээс таслан байгуулжээ.
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн					
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - хийд	Сүм дуган 2	Сүм дуган 1 Дацан 1			
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/					
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - хазрамба	93 ламтай.	25 ламтай		189 ламтай	80 орчим лам нартай
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/		Дашчоймбол дацантай			
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан					
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	1 Тэмээ 1, адуу 1	Аюуш, ганжуур гэх 2 жастай Лам нарын хашаа 5, байшин 5, эсгий гэр 10	9 100 х 100 м газар эзэлдэг	5 Тэмээ 44, адуу 30, үхэр 24, хонь, ямаа 1500 гаруй	5 /Их, Зонховын, Дарвийн, Дэнзэнгийн, Индэвийн/ Хонь 2000, тэмээ 30, адуу 70, үхэр 100, ямаа 100
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн					
13	Бусад мэдээ баримт					

д/д	Сүм хийдийн нэр:	6.Шар сүм	7.Яринпилын хүрээ	8.Дөрөө нуурын хүрээ Дашгэмпилен	9.Сагсайн хүрээ	10. Цагаан бургасын хүрээ Дашдэмбэрэл
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Буянт	Дарви	Дөрөөнуур	Жаргалантсагсай	Зэрэг
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Буянт голын хөвөөн дээр	Дэлгэр гэдэг газар Баруун хилээс дотогш 270 км, аймгийн төвөөс 200 км, сумын төвөөс 20 км	Хил хүртэл 45 км, Жаргалант хот хүртэл 120 км	Баруун хойд хязгаараас 90 гаруй км, аймгийн төвөөс 290 км, сумын төвд Сагсай голд	Цагаан бургас хэмээх газар
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	1938 онд хөрөнгө нь улсад хураагдаж лам нар нь тарсан.	Тэнгэрийн тэтгэгч хааны 23-р он буюу 1758 онд байгуулсан. 1938.5. 23-ны өдөр лам нар нь өөрсдийн сайн дураар хөдөөлөн тархаж эзэмших хүнгүй.	Байгуулагдснаас хойш 160 жил болжээ.	1763 он	1870 он, 15-р жарны хар мичин жил
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр		Түвд лам Дугандамбийням, да лам Самдан нар олны сүсгээр байгуулжээ.	Түвд Өвгөн гэгээн гэгч лам байгуулжээ.	Чомбо да лам, зайсан Тавхи, гэлэн Хашхүү нарын 7 хүн байгуулжээ.	Залан Аюуш удирдан байгуулжээ.
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн					
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - хувий	Сүм дуган 2 Дацан 2	Сүм дуган 3 Дацан 5	Шинжаан оргон гарч, байлдаанд орж байсан тул сүм дуган үгүй гэрт	Сүм дуган 6	Сүм 1 Дацан 4
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/				Шавар, модоор хийсэн	
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - ламба	130 шахам лам нартай. Хувилгаан 1 Гавж 1	Лам 400 илүү Хувилгаан 1 Гавж 3 Аграмба 2 Ламба 1	74 ламтай байжээ.	182 ламтай	180 ламтай Гавж 1
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/	Цогчин, чойр дацантай.	Цогчин, Чойр, Дүйнхор, Жүд, Мамба дацантай			Нүгнээ, Зонховын, Ярийн, Мамба гэх дацантай
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан					
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	2 /Цогчин, чойр/ Адуу 5, хонь 500 шахам	Лам нарын хувийн хашаа байшин 100.	Бөс асар 1, эсгий гэр 29, Хааш хаашаа 20 алд газар	6 /Зуун, Гомбо, улаан бурханы, баруун, Ерэн, Аюуш/ Тэмээ 46, адуу 279, үхэр 251, хонь 7212, хонь 130	
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн					
13	Бусад мэдээ баримт					

д/д	Сүм хийдийн нэр:	11. Зэрэгийн хүрээ	12. Төгрөгийн хүрээ	13. Цэнхэрийн хүрээ Дашбалжирпунцаглэн	14. Булганы хүрээ Дашчойнхорлэн	15. Найдан дацан
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Манхан	Манхан	Мөнххайрхан	Мөнххайрхан	Мянгад
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Баруун хилээс дотогш 300 км, аймгийн төвөөс 90 км, сумын төвөөс 25 км Зэргийн голд	Баруун хилээс дотогш 295 км, аймгийн төвөөс 90 км, сумын дэргэд Төгрөгийн голд	Хилээс дотогш 90 км	Хилээс дотогш 27 км Дарган хэмээх газар	Хөндлөн хэмээх газар
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	13-р жарны шар нохой жил, 1777 онд	1761 он, 13-р жарны хар морин жил	1839 онд байгуулжээ.	1764 онд байгуулжээ.	Байгуулагдсаар 75 жил болсон
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Зана ванжин удирдан байгуулжээ.	Жанцан гүн, Чүлтэмрэнцэн нар толгойлон байгуулжээ.			
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн					
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - хийц	Сүм дуган 5 Дацан 5	Сүм дуган 3 Дацан 3	Сүм дуган 1 Дацан 1	Сүм дуган 2 Дацан 1	Сүм дуган 7 Дацан 3
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Шавар модоор хийсэн	Шавар модоор хийсэн			
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - ламба	126 ламтай	39 ламтай	163 ламтай.	126 ламтай.	79 ламтай. Гавж 9 Аграмба 5 Зун зусланд гардаг өвөл бөөгнөрч
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/	Жүд, Мамба, Цанид, Цогчин, Дүйнхорын дацантай	Цогчин, жүд, цанид дацантай	Чогчин дацантай.	Чогчин дацантай.	Чогчин, Чойр, Жүд дацантай.
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан					
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	5	3	3 Тэмээ 11, адуу 4, үхэр 4, хонь 465	1 Тэмээ 1, үхэр 6, хонь 181	Хонь 4000, үхэр 200, адуу 70, 80-аад, тэмээ 10 гаруй байсан.
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн					
13	Бусад мэдээ баримт					

д/д	Сүм хийдийн нэр:	16. Ховд голын дацан Дондовганданпэлжээлэн	17. Улаан үзүүр буюу Үенчийн дацан Дашгончиглэн	18. Улиастайн хүрээ Шадавдаржаалан	19. Ховдын хүрээ Рашчойлин	20. Цагаан голын хийд Дамбадаржаа
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Мянгад	Үенч	Үенч	Цэнгэлхайрхан	Цэнгэлхайрхан
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Ховд гол Хилээс дотогш 150 км	Баруун хилээс 100 км, аймгийн төвөөс 240 км, сумын төвөөс 10 км Улаан үзүүр гэдэг газар	Баруун хойд хилээс 60 км, аймгийн төвөөс 240 км, сумын төвөөс 50 км Улиастай гэдэг газар	Баруун хойд хилээс 60 км, аймгийн төвөөс 240 км, сумын төвөөс 1км-ээс дотогш Харганатын бэлчир	Хилээс 70 км Цагаан гол хэмээх газар
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	1903 онд	Тэнгэрийг тэтгэгч хааны 26-р он, 1762 он, 13-р жарны харагчин морин жил	Бадруулт төрийн 4-р он буюу 1878 он	13-р жарны шороон хонин жил	1732 онд байгуулжээ.
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Сартай залан, гэлэн Соном нар байгуулжээ.	Галдан хааны хамба хувилгаан Чүлтэмрэнчин, ноён Жанцан гүн нар баруун далай лам, Банчин эрдэнэд мэдүүлж байгуулжээ.	Гүн Мижиддорж тэргүүлэн байгуулжээ.	Жаварт хүрээний Бор лам байгуулжээ.	
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн					
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - мөрий	Сүм дуган 2	Сүм дуган 1	Сүм дуган 3 Дацан 2	Сүм дуган 1 Дацан 1	Сүм дуган 2 Дацан 1
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/					
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - мээлэмбэ	39 ламтай Гавж 1	43 ламтай	62 ламтай	23 ламтай	16 ламтай
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/			Чойр, Цогчин дацантай	Чогчин дацантай.	Чогчин дацантай.
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан			Жилд 4 удаа цам цамнаж байсан.		
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	4 /Цогчин, Чойр, Жүд, /Лайжин//	1 Адуу 5, тэмээ 7, хонь, ямаа 120	2	1 /Аюуш/ Тэмээ 17, адуу 140, шхэр 68, хонь 2823, ямаа 137	
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн					
13	Бусад мэдээ баримт					

д/д	Сүм хийдийн нэр:	21. Харганатын хийд /Рашдочин/	22. Буянтын хийд /Гандандашчойнхорлэн/	23. Богоо голын хүрээ	24. Өөлдийн хийд Ганданпунцаглэн
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Цэнгэлхайрхан	Цэцэг	Сагсай	Эрдэнэбүрэн
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Харганат гол хээмх газар Улсын баруун хязгаараас 60 км, аймгийн төвөөс 323 км, сумын төвөөс 5 км	Буянт гол хээмх газар Улсын баруун хязгаараас 60 км, аймгийн төвөөс 225 км, сумын төвөөс 45 км	Баруун хилээс дотогш 120 км, аймгийн төвөөс 180 км, сумын төвөөс 30 км	Баруун хилээс дотогш 330 км, аймгийн төвөөс 60 км, сумын төвөөс 30 км /Хоручин/ хэмээх газар
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	1921 онд нутгийн ардын өглөг хандиваар байгуулжээ.	14-р жарны шороон бичин жил, 1847 онд байгуулсан	1763 он буюу 16-р жарны модон бичин жил	1892 он, 15-р жарны төмөр луу жил
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Ярингаа, Данзан, Даржаа нарын 9 хүнийг авчирч байгуулжээ.	Номун засаг ноён, түүний ах Ендон нар байгуулсан.	Лам Даржаа байгуулжээ.	
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн				
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - хувий	Сүм 1	Сүм дуган 6 Дацан 1	Сүм дуган 3	Сүм дуган 6 Дацан 4
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/			Янбуу бөсөөр хийсэн 1,эсгий, модоор хийсэн 2	
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - хувий	37	194 Гавж 1	34 ламтай	40 ламтай /400 лам 1936 онд байжээ/ Гавж 1
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/ - цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан		Ганданчойнхорлин дацантай		Цогчин, авуг, дашгэмпил, жүд дацантай.
10					
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	1	2	1 /Зуу гэх/. Тэмээ 11, адуу 6, хонь 222	1 /Цогчин/ 1000 гаруй хонь, тэмээ, үхэр 50 гаруй байсан ч 1938 онд малгүй болжээ.
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн				
13	Бусад мэдээ баримт				